

מסורת הש"ס

^(א) [נקמן עה.], ^(ב) [מוספ' פ"ה ט"ו.], ^(ג) [צ"מ ע"א.], ^(ד) [ע"ז כב.], ^(ה) ע"ז ע"א: יבמות מז.; ^(ו) [מוספתא פ"ה הט"ו.], ^(ז) [בתוספ' ליתא דברי ר"מ.], ^(ח) [ע"ב.], ^(ט) [ז"ל להשכיר.], ^(י) [סנהדרין מ.], ^(יא) [ויקרא ה.], ^(יב) כפ"א: להויתא מבתי הגוי, ^(יג) [פולין ג.], ^(יד) ג"י מהרש"א ^(טו) [לדידה, ^(טז) [כתובות עו.], ^(יז) [פולין ג.], ^(יח) [ויכ"פ הערוך כסס כב ה"א ג"און שגלשון פרסי נקרא אכורגני שלמים גס בערך מהר"ק כתב פי' זה כסס ר' נסים וגם על מוהר"ק פי' כתיבה וחתימה וביטוי נגשים פ' כלי הנית'.

הגהות הב"ח

^(א) רש"י ד"ה ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו וכו' דירה ולא הוא אוסר: ^(ב) תוס' ד"ה בן נח וכו' ולא כפ"ה לפטר אף בגזל העכו"ם וכו' דלא שייך גבי עכו"ם דהא גזול נקטים את כסותו:

מוסף רש"י

בן נח נהרג על פחות משהו פרוטה. בן נח שגזל ישראל פחות משהו פרוטה, אע"ג דגבי ישראל לאו ממנוה הוא דמחיל עליה, גבי עובד כוכבים ממונה הוא וכן נח נלטוה על הגזל כסנהדרין (טו). ואזהרה שלהן זו היא מיתמן ואין לייסין המראה (ע"ז עח: ובעי"ז יבמות מז.).

גב' לא שגא חד. ישראל יחידי דר עמו: שמה דירה. וש לו רשות בחצר ומנאל ישראל המוציא לחצר מציתו שהוא מיוחד לו מוציא מרשות לרשות ורצנן גורו שלא להוציא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אחי לאפוקי מרה"י לרה"ר: הרי הוא כדיר של כהמה.

ואין לו כח לאסור ור"מ קאמר לה לקמן בצרייתא בשמעתינן ורמינן מתני' עלה ומוקמינן. בדליתיה וישראל אפי' כי לימיה אוסר אלמא דירת עכו"ם לאו שמה דירה: **אלא דכ"ע לאו שמה דירה.** אללא משום גזרה שמה ילמוד ישראל ממעשיו של עכו"ם הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת וילא משם ובהיאא גזרה פליגי ר"מ ור"א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עס העכו"ם או לא: ר"א סבר כיון דעכו"ם חסוד על שפיות דמים. לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילמא דלא שכיחא לא גזור בה רצנן ור"מ סבר יחידי נמי זימנין דדייר ומש"ה אמור רצנן אין עירוב מועיל בו: ועכו"ם לא מוגר. לא יהא רואה לשכורט ויאל ישראל זה משם: מאי טעמא. לא מוגר עכו"ם: צריא. חזקה שיתנה ישראל עמו למלאות כל המצוי כלים אס ירצה: בן נח נהרג. על הגזל דהיא מו' מלות כדאמר בד' מיתות כסנהדרין (טו). ואמר^י אזהרה שלהן זו היא מיתמן ואשמועינן ר' יוחנן דעכו"ם לא מחיל אפילו אפחות משהו פרוטה והוי גול לדידהו: לא ניסן להשצון. דגבי ישראל כתיב^י והשיב את הגזלה אלל בעכו"ם לא כתיב והשיב הלכך כיון שעבר נהרג ואינו משלם: **במוהרקי ואבורגני.** למלאות החצר כספסלין וקתידרלות אס ירצה: חליזו של עכו"ם. אע"ג שסתם חלירות פתוחין לתוכן בתים הרבה אין רשות עכו"ם חלוקה להיחשב רשות כל אחד ואחד לבדו דלית עכו"ם לא שמה דירה וישראל שאינו דר עמהן שוכנם לאחד מן הבתים בשבת מותר להוציא מן הבתים לחצר ולא הוי מוציא מרשות המיוחדת לעכו"ם זה לרשות שהיא לכולן: ואס יש שם ישראל אחד. דר עמהן אוסר על כל ישראל להוציא מן הבתים לחצר מפני שהיא כחליזו: ר"א בן יעקב אומר ^(א) עד שיהו שני ישראלים. דרין בשני בתים ואוסרין זה על זה רשות העכו"ם חלוקה מהן ואוסר העכו"ם על בתיהם והן אוסרין על בתי העכו"ם מלהוציא לחצר דשויה רצנן לדירת עכו"ם דירה כדאמר לעיל אלל בישראל יחידי לא שויה רצנן לדירת עכו"ם דירה ולא הוה אוסר על ביתו של ישראל ולא ישראל אוסר על ביתו שאין חילוק רשות בעכו"ם:

לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ם ^(דף ע"א:) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ם קונה דאי אינה קונה אלא אמתא נהרג אלל בזה דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אלל בפחות משהו פרוטה נמי לא קני אלא נהרג ואי בגזל מעכו"ם איירי א"כ אפי' בפחות משהו פרוטה ממון חשוב הוה לגבי עכו"ם דלא מחיל על פחות משהו פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה אלל מהא דנהרג על גזל פחות משהו פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דאיירי בגזול מישראל מדקמתי ולא ניתן להשצון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגזול מעכו"ם היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה לפטר ^(א) בגזול מן העכו"ם משום דלא כתיבא ביה השצה ומשום קס ליה דדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ם דלא נטלו כסותו בהגזל בתרא ^(ב"ק דף קד.) משמע דלא קנו אלל ציידאש ומוקמינן בלסטים עכו"ם ועוד דלפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קיס ליה דדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר ^(סנהדרין דף עב.) גבי בל במחמתת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמזער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ציד עכו"ם דאין סבירא לומר שאס זיערו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשצון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השצון כלומר אס אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אלל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אלל אין לפרש אינו בתורת השצון לענין שיפטר בהשצומו ממייתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דלס כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמזערינא דלוקמה בגזול מעכו"ם: **בַּוְהַרְרָקִי** ואבורגני. פירוש מוהרקי כתיבה וחתימות כמו מוהרקהיייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולץ ^(יבמות דף מו:) ואבורגני ^(א) שלמים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין: ורבי

הדר פרק ששי עירובין

סב.

לאכול משחיתמו אללא ודאי ר"ג דיצנה הוה ותחלה גזר על שחיתה דאורייתא ושצק סתם יינס דרצנן ואע"ג דר"ג קודם דר' מאיר הוה מלי אותו דדר"מ משום דפשיטא לן בכל דוכתא דחייש ר"מ למיעוט ולספרים נמי דגרסי הכא רשז"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין ^(דף ד.) דס"ל כותים גירי אמת הן גבי מלח

כותי מותרת דקמתי רשז"ג אומר כל מלוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דלס כן מה חדשו ר' אמרי ור' אסי ^(א) במה שעשאוים עכו"ם גמורים לצטל רשות וליתן רשות והלא כך היו מעולם לכ"ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מינייהו דלענין שחיתה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מינייהו ונראה לר"י דצין לדוקי וצין כותי ^(א) לדירה אינס כעכו"ם ומה שלא הוסיף כותי בתסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר לדוקים וכותים אינס כעכו"ם היינו משום שלא בל המתוך אללא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמייה ועוד י"ל דלפילו ר"ג ענאמו לא הוזיר בדבריו כשהלך על מנא קמא אללא דדוקי לבדו לפי שלא הביא ראיה אללא מלדוקי וא"ס אי גרס רשז"ג אידי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב ^(א) הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשז"ג במשנתיו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אללא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אלל בזה דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ם לא פסקינן כוותיה ולאפשר דצהא הלכה כרשז"ג דאין כעכו"ם ועוד דהאידינא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף ^(א) כשעשאוים עכו"ם גמורים:

חציצרו של עכו"ם הרי הוא בריר של בהמה. ואס יש בתים הרבה של עכו"ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכניס ולהוציא לסם מאחר שאין ישראל דר שם: **ועכו"ם לא מוגר.** וא"ס ומעיקרא דס"ד דטעמא משום דדירת עכו"ם שמה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב וציטול דצין הוא דלא מהני שאין שכיח דדיו, אי מיקרי מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב עכו"ם מכיר בהן אלל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אלל השתא דלמסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי צריך הוא לפרש מ"ט תקינו רצנן שכירות טפי מעירוב וציטול:

בן נח נהרג על פחות משהו פרוטה ולא ניתן להשבוין. פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אלל צעוד כוכבים לא כתיב הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דלפילו בגזל מעכו"ם חצירו לא מיחייב בהשצה ולא יתכן דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אלל בפחות משהו פרוטה נמי לא קני אלא נהרג ואי בגזל מעכו"ם איירי א"כ אפי' בפחות משהו פרוטה ממון חשוב הוה לגבי עכו"ם דלא מחיל על פחות משהו פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה אלל מהא דנהרג על גזל פחות משהו פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דאיירי בגזול מישראל מדקמתי ולא ניתן להשצון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגזול מעכו"ם היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה לפטר ^(א) בגזול מן העכו"ם משום דלא כתיבא ביה השצה ומשום קס ליה דדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ם דלא נטלו כסותו בהגזל בתרא ^(ב"ק דף קד.) משמע דלא קנו אלל ציידאש ומוקמינן בלסטים עכו"ם ועוד דלפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קיס ליה דדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר ^(סנהדרין דף עב.) גבי בל במחמתת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמזער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ציד עכו"ם דאין סבירא לומר שאס זיערו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשצון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השצון כלומר אס אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אלל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אלל אין לפרש אינו בתורת השצון לענין שיפטר בהשצומו ממייתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דלס כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמזערינא דלוקמה בגזול מעכו"ם: **בַּוְהַרְרָקִי** ואבורגני. פירש מוהרקי כתיבה וחתימות כמו מוהרקהיייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולץ ^(יבמות דף מו:) ואבורגני ^(א) שלמים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין: ורבי

עין משפט ונר מצוה

א ונמי פ"ב מהל' עירובין הל' ט טוש"ע א"ח סי' שפכ סעי' א':
ב ב מ"י פ"ב מהל' עירובין הלכה י טוש"ע א"ח סי' שפ"ב ס"א:

ג ג מ"י שם הלכה יב טוש"ע שם ס"ד:
ד ד מ"י שם טוש"ע שם ס"ה:
ה ה ונמי פ"ט מהל' מלכים הלכה טו:

רב ניסים גאון

בן נח נהרג על פחות משהו פרוטה. משכחת לה בסנהדרין בפרק ארבע מיתות תנו רבנן ז' מצות צטטו בני נח דיינים וברכת השם ופי' וגילוי ערות ושפיות דמים וגול ואבר מן החי, ואברו אחד זה על שבע מצות בן נח נהרג. ואברו עוד אזהרה שלהן זו היא מיתמן. ואברו פחות משהו פרוטה כיון דלאו בני מחילה ינבחו גזול מעליא הוה. ולפיכך אס בן נח גזול פחות משהו פרוטה נהרג. ומה שאמרו ולא ניתן להישבון כלומר אפילו השיב את הגזילה לבגול אינו נפטר מן המיתה אלא נהרג מכל מקום שכבר חייב מיתה. ובמס' ע"ז בפרק השוכר המיתה אלא אמרו ומאי לא ניתן להישבון אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון, כי זה שכתוב בתורה והשיב את הגזילה לישראל נאמר ולא לבני נח.

רבינו חננאל

סוגיא דשמענא דירת גוי לא שמה דירה, ובגזירה שמא ילמר ממעשיו פליגי, ר' אליעזר בן יעקב סבר (בגזן) [ביון] דחשיד אשפיכות דמים, תרי דשכיחי דדיירי בהדי גוי גזור בהו רבנן איסור עד (שיעברו) [שישכרון]. חד ישראל בהדי גוי דלא שכיח דדיו, אי מיקרי דדיירי לא גזור ביה רבנן, ור' מאיר זימנין דחד נמי דייר. ואמרו רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי גוי עד שישכיר, וגוי אינו משכיר ^(מ.)[ל]ישראל. ואע"ג דלא בעינן שכירה בריאה כמו הידקי ואכרגבי כנון בניין, אלא אפי' שכירה רעועה די לן, אפילו הכי גוי לא משכיר ^(מ.)[ל]ישראל דחיישי לכשפים. ודבולי עלמא שכירות בפחות משהו פרוטה מן הדין הויא שכירות, דקיימא לן בן נח נהרג על פחות משהו פרוטה. ולא ניתן להישבון, פי' בן נח נהרג על הגזל שאזהרתן זו היא מיתמן, ואם יגזל בן נח פחות משהו פרוטה נהרג עליה. וישראל אין חייבין עליה, שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ומעלה לפיכך לא ניתן להשבוין. שהתורה הזהירה והשיב את הגזלה אשר גזל, ואם ^(ו.)אין גזלה (אלא) אין השבא. גופה חצרו של גוי הרי הוא כדיר של בהמה, מותר להכניס מתוכה לבתים ומן הבתים לחוצה, ואם יש שם ישראל אוסר, דבירי ר' מאיר.